

KNJIŽNIČAR V NOVEM PLAČNEM SISTEMU JAVNIH USLUŽBENCEV

Sabina Fras Popović

Oddano: 1. 9. 2008 – Sprejeto: 18. 10. 2008

Strokovni članek

UDK 023.5.087.41

Izvleček

Zakon o sistemu plač v javnem sektorju (Uradni list RS, št. 95/07, uradno prečiščeno besedilo in 17/08) na novo določa sistem plač javnih uslužbencev. Do sedaj so bila delovna mesta knjižničarjev v različnem delovnem okolju in pod različnimi pristojnimi ministrstvi različno ovrednotena, hkrati pa so veljala različna merila za napredovanje v strokovne nazive in tudi za napredovanje v plačne razrede. Prizadevanja stroke so bila naravnana v vzpostavitev enotnega sistema napredovanja za vse strokovne knjižnične delavce v vseh vrstah knjižnic. V prispevku poskušamo ob pregledu strokovnih člankov izpostaviti tiste probleme o položaju knjižničarja v plačnem sistemu, na katere je opozarjala stroka, hkrati pa ob tem iščemo odgovor na vprašanje o tem, ali je bila stroka pri reševanju teh problemov uspešna oziroma zanima nas, kje v novem plačnem sistemu najdemo knjižničarja. Ob tem bomo poskušali odgovoriti tudi na vprašanje, ali v novem sistemu obstajajo enotni kriteriji za napredovanje knjižničarjev.

Gljučne besede: plače, knjižničarji, javni sektor, zakonodaja, napredovanja

Review article

UDC 023.5.087.41

Abstract

Salary System in the Public Sector Act (Uradni list RS, No. 95/07 consolidated text, and 17/08) regulates the salary system for civil servants anew. Until now, posts in different workplaces and under the competence of different ministries have been valued differently, but at the same time different criteria for promotion into titles and also for promotion into grades have been used. Experts have put a lot of effort into establishing a uniform system of promotion for all professional library workers in all

FRAS POPOVIĆ, Sabina. Librarian in the new salary system of civil servants. Knjižnica, Ljubljana, 52(2008)2–3, p. 115–133

types of libraries. The article gives a survey of experts' articles in which experts drew attention to problems regarding the position of the librarian in the salary system. At the same time, the author tries to find out whether they were successful in solving these problem, and is concerned with the position of the librarian in the new salary system. The article also tries to answer the question whether there are unified criteria for the promotion of librarians in the new system.

Key words: salaries, librarians, public sector, legislation, promotion

1 Uvod

Zakon o sistemu plač v javnem sektorju (Uradni list RS, št. 95/07, uradno prečiščeno besedilo ter spremembe in dopolnitve št. 17/08, št. 58/08, št. 80/08; v nadaljevanju ZSPJS) je bil sprejet v letu 2002 ter spremenjen in dopolnjen v letih 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 in 2008. Doslej se je na njegovi podlagi uvedel plačni sistem za direktorje v javnem sektorju (plačna skupina B), s 1. januarjem 2008 pa tudi za vse funkcionarje (plačna skupina A). Pogajanja z reprezentativnimi sindikati javnega sektorja za sklenitev kolektivnih pogodb dejavnosti in poklicev oziroma aneksov h kolektivnim pogodbam dejavnosti in poklicev, katerih podpis je eden izmed glavnih pogojev za uveljavitev novega plačnega sistema, so pripeljali do zaključne faze in tako se je pričel ZSPJS uresničevati s 1. avgustom 2008 tudi za druge plačne skupine. Posledično tudi za knjižničarje.

Že vse od osamosvojitve naprej knjižničarska stroka opozarja na probleme vrednotenja delovnega mesta knjižničarja. Najprej v razmerju do drugih poklicev v kulturi, kasneje pa na različno vrednotenje delovnega mesta knjižničarja v različnih delovnih okoljih, kar je bila posledica delovanja v okviru različnih ministrstev in tako tudi različnih pravil o napredovanju v nazive in plačne razrede. Knjižničarji so bili do uveljavitve novega plačnega sistema na treh poteh: zaposleni v kulturi, visokošolski sodelavci in strokovni delavci v osnovnih in srednjih šolah, medtem ko je bilo prehajanje med njimi vedno težje oziroma že skoraj nemogoče. Prisotnost različnih kriterijev za napredovanje v stroki pa je že vodila k prvim zapletom¹.

Namen prispevka je izpostaviti nekatere ključne probleme vrednotenja delovnega mesta knjižničarja, na katere je opozarjala knjižničarska stroka v zadnjih desetih letih, hkrati pa ob tem predstaviti uvrstitev delovnega mesta knjižničarja v novem plačnem sistemu. Ob tem želimo poiskati odgovor na vprašanje, ki je bilo izpostavljeno na okrogli mizi z naslovom *Slovenski knjižničar v 21. stoletju: poklic*,

¹ Npr. Pravilnik o vzajemni katalogizaciji – pogoj bibliotekarski strokovni izpit, ki ga šolski knjižničarji niso dolžni opravljati.

*izobrazba, vstop v stroko, napredovanja*². Zanima nas, ali je ZSPJS pripeljal do vzpostavitve enotnega sistema napredovanja za vse strokovne knjižnične delavce v vseh vrstah knjižnic³(Kurnik Zupanič, 2005).

V prispevku uporabljamo termin knjižničar za vse strokovne delavce v knjižnici ne glede na ime delovnega mesta, stopnjo izobrazbe oz. tarifni razred (zahtevnost delovnega mesta) in vrsto knjižnice. Nazive delovnih mest uporabljamo v tistem delu prispevka, ko predstavljamo primerjalno analizo umestitve knjižničarja v plačni razred glede na stopnjo izobrazbe in vrsto knjižnice oz. plačno skupino.

2 Prizadevanje stroke za ureditev vrednotenja delovnega mesta knjižničarja pred uveljavitvijo novega plačnega sistema javnih uslužbencev

V zadnjih desetih letih, vse od prvih verzij delovnega gradiva predloga Zakona o javnih uslužbencih in prvih informacij o uvajanju novega plačnega sistema v javnem sektorju, knjižničarji (npr. Šetinc, 1998, Kurnik Zupanič, 1998; 2004; 2005, Logar Pleško, 1998, Žumer, 1998, Ambrožič et al, 2006) opozarjajo na probleme, ki so jih zaznali v preteklem plačnem sistemu, ko je razmerje med plačami določal Zakon o razmerjih plač v javnih zavodih, državnih organih in v organih lokalnih skupnosti iz leta 1994.

Ključne ugotovitve lahko povzamemo v naslednjih točkah:

- Za napredovanje knjižničarjev v plačne razrede je značilna velika neenotnost, ki se kaže v načinu in pogojih, kako knjižničarji glede na delovno okolje (npr. šolska knjižnica, splošna knjižnica, visokošolska knjižnica) napredujejo v plačne razrede.
- Strokovni nazivi niso enotni za vse zaposlene na strokovnem bibliotekarskem področju. Podobno kot pri napredovanju v plačne razrede, tudi na področju napredovanja v strokovne nazive vlada neenotnost glede na način in pogoje pridobivanja strokovnih nazivov, hkrati pa je prisotno tudi različno finančno ovrednotenje strokovnih nazivov.
- Problem neenotnosti na področju napredovanja v plačne razrede in neenotnosti na področju napredovanja v strokovne nazive povezujejo s problemom

2 Okrogla miza je bila organizirana v sklopu Strokovnega posvetovanja ZBDS v Portorožu leta 2005.

3 Vprašanje o vzpostavitvi enotnega sistema napredovanja za vse strokovne knjižnične delavce v vseh vrstah knjižnic je bilo izpostavljeno kot teza za razpravo na zgoraj omenjeni okrogli mizi.

- razdeljenosti knjižničarske stroke na več ministrstev⁴ in s tem vzpostavljeno odvisnost usklajevanja strokovnih in upravnih⁵ smernic najpogosteje s tremi resornimi ministrstvi (z ministrstvi za kulturo, šolstvo, znanost)⁶.
- Različno finančno ovrednotena delovna mesta v slovenskem knjižničarstvu.
 - Neenotnost kriterijev, meril in postopkov za redna in izredna napredovanja v plačilne razrede in v nazive – odvisnost strokovnih knjižničarjev od dejavnosti, v kateri delajo.
 - Problem bibliotekarskih strokovnih izpitov – kot ugotavlja Logar Pleško (1998), ostajalo strokovni izpiti necenjeni, finančno neovrednoteni in družbeno nepriznani, saj bibliotekarski izpiti nimajo statusa državnega izpita. Področje napredovanja v strokovne nazive in opravljanja strokovnega bibliotekarskega izpita urejajo že zelo zastareli predpisi, kljub prizadevanju stroke, ki so knjižničarjem že v posmeh.
 - Problemi visokošolskih knjižničarjev – ovrednotenje delovnega mesta, kriteriji in merila napredovanja v plačilne razrede in priznavanje nazivov s strani krovne organizacije.

Področje napredovanj v plačilne razrede in strokovne nazive za strokovne delavce v knjižnicah urejajo zakoni, podzakonski akti in pravilniki, ki so rezultat usklajevanja ali pa neusklajenosti treh različnih ministrstev: ministrstva za šolstvo, kulturo in znanost. Zakaj je tako, navaja Šetinc (1998) v svojem prispevku o kritičnih točkah normativnega okvira knjižničarstva, hkrati pa ob teh dejstvih izpostavi ugotovitev, da je enotnost knjižničarske stroke ogrožena prav zaradi te razdeljenosti na tri ministrstva. Pri tem izpostavi tako statusna vprašanja (npr. plače) kot strokovna vprašanja (npr. strokovni izpiti). Hkrati pa ob tem izpostavi problem dosedanje ureditve plačnega sistema oz. celotnega sistema javnih uslužbencev. Večina zaposlenih v javnem sektorju se je izrekla proti.

Problem slovenskega knjižničarja je, da ima največ problemov sam s seboj in nenehno dvomi v svojo podobo in družbi. Takšno tezo so v zadnjih triindvajsetih letih podale tri ankete med knjižničarji (Urbanija, 1995, Gradišnik, Češnovar, 1997, Dolgan Petrič, 2005). Pilotna anketa o plačah in napredovanju v sloven-

4 Kljub temu da za takšno delitev obstajajo pravne podlage, pa takšna delitev vpliva na urejanje strokovnih knjižničarskih vprašanj, ki niso odvisna od delovnega okolja posameznega knjižničarja.

5 Šetinc (1998) govori o statusnih vprašanjih (način upravljanja) in strokovnih vprašanjih (strokovni izpiti).

6 Poimenovanje ministrstev je odvisno od vlade in njene usmeritve v določenem mandatnem obdobju. Najpogosteje se je spreminjalo poimenovanje ministrstva, ki je pokrivalo področje znanosti. V zadnjem mandatnem obdobju 2004–2008 so združili področje znanosti, tehnologije in visokega šolstva. Tako so na knjižničarskem področju vpeljali še dodatno delitev (urejanje strokovnih in upravnih vprašanj šolskih in visokošolskih knjižnic je pod pristojnostmi različnih ministrstev).

skih knjižnicah iz leta 2005 je bila tudi neposredno povezana z novim plačnim sistemom. Eden od kratkoročnih ciljev raziskave je bil narediti posnetek stanja pred uveljavitvijo nove zakonodaje. V raziskavi je sodelovalo 196 knjižničarjev, kar ne predstavlja velik odstotek vseh zaposlenih v knjižnicah v letu 2005. Zanimiv podatek je, da je samo 35 % respondentov članov stanovskih društev in 60 % respondentov članov sindikata. Na prvo mesto med najbolj perečimi problemi knjižničnih delavcev so postavili slabo podobo poklica v družbi. Pred desetiimi leti je Sandra Kurnik Zupanič v zaključku prispevka *Napredovanje na delovnem mestu v knjižničarstvu* (1998) že napovedala nov plačni sistem, povezan s statusom javnega uslužbenca, in se ob tem tudi vprašala, kako uspešni bodo knjižničarji pri poenotenju in oblikovanju skupnih zahtev.

3 Pravne podlage novega plačnega sistema javnega sektorja in umestitev strokovnih knjižničnih delavcev

Zakon o sistemu plač v javnem sektorju (Uradni list RS, št. 95/07, uradno prečiščeno besedilo ter spremembe in dopolnitve št. 17/08, št. 58/08, št. 80/08; v nadaljevanju ZSPJS) je bil sprejet v letu 2002 ter spremenjen in dopolnjen v letih 2003, 2004, 2005, 2006, 2007 in 2008. Nov plačni sistem, ki se uresničuje v javnem sektorju za vse plačne skupine od 1. 8. 2008, ima ob samem zakonu še svoje pravne podlage v vrsti podzakonskih aktov, vendar so za strokovne knjižnične delavce pomembni naslednji dokumenti:

- Uredba o enotni metodologiji in obrazcih za obračun in izplačilo plač v javnem sektorju (Uradni list RS, št. 64/08), Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o enotni metodologiji in obrazcih za obračun in izplačilo plač v javnem sektorju (Uradni list RS, št. 69/08), Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o enotni metodologiji in obrazcih za obračun in izplačilo plač v javnem sektorju (Uradni list RS, št. 78/08),
- Uredba o napredovanju javnih uslužbencev v plačne razrede (Uradni list RS, št. 51/08),
- Uredba o delovni uspešnosti iz naslova povečanega obsega dela za javne uslužbenke (Uradni list RS, št. 53/08),
- Uredba o kriterijih za določitev položajnega dodatka za javne uslužbenke (Uradni list RS, št. 57/08),
- Uredba o uvrstitvi delovnih mest v javnih agencijah, javnih skladih in javnih zavodih v plačne razrede (Uradni list RS, št. 69/08),
- Uredba o delovni uspešnosti iz naslova prodaje blaga in storitev na trgu (Uradni list RS, št. 69/08).

Ob teh dokumentih pa so za knjižničarje pomembne še določene kolektivne pogodbe:

- Kolektivna pogodba za javni sektor KPJS (Uradni list RS, št. 57/08),
- Kolektivna pogodba o skupni metodologiji za uvrščanje orientacijskih delovnih mest in nazivov v plačne razrede KPSM (Uradni list RS, št. 57/08),
- Kolektivna pogodba za državno upravo, uprave pravosodnih organov in uprave samoupravnih lokalnih skupnosti (Uradni list RS št. 60/08),
- Aneks h kolektivni pogodbi za dejavnost vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji (Uradni list RS št. 60/08),
- Aneks h kolektivni pogodbi za kulturne dejavnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS št. 60/08),
- Aneks h kolektivni pogodbi za raziskovalno dejavnost (Uradni list RS št. 61/08).

Zakon, podzakonski predpisi, kolektivne pogodbe in aneksi h kolektivnim pogodbam prinašajo glavne spremembe na področje plač in s tem posegajo tudi v določena določila Zakona o delovnih razmerjih. Hkrati prinašajo v naše razmišljanje o plačnem sistemu tudi določene vsebinske in terminološke novosti.

- Prejšnji sistem je govoril o *količnikih*, nov sistem prinaša plačne razrede.
- Plačni razredi sestavljajo plačno lestvico.
- Plačo razdeli na tri dele: na osnovno plačo, del plače za delovno uspešnost in dodatke. Osnovna plača je tisti del plače, ki jo bodo javni uslužbenci prejeli za opravljeno delo v polnem delovnem času in za pričakovane rezultate dela v posameznem mesecu. Drugi del plače pa je vezan na nadpovprečno opravljeno delo v določenem obdobju.
- Delovno uspešnost razdeli na tri vrste: redna delovna uspešnost, delovna uspešnost iz naslova povečanega obsega dela in delovna uspešnost iz naslova prodaje blaga in storitev na trgu.
- Zakon uvaja spisek funkcij, sistemiziranih delovnih mest in nazivov v javnem sektorju (2. člen ZSPJS) t. i. Katalog funkcij, delovnih mest in nazivov (v nadaljevanju Katalog). Ta pomembno vpliva na enega od ključnih dokumentov vsakega javnega zavoda, in sicer akt o sistemizaciji, saj ZSPJS v 5. točki 7. člena določa, da ne smeta biti sistemizirana nobeno delovno mesto in naziv, ki nista navedena v katalogu.
- Plače javnih uslužbencev se določajo na osnovi uvrstitve v tarifne razrede. Le-ti izražajo stopnjo zahtevnosti delovnih mest in nazivov glede na zahtevano izobrazbo oziroma usposobljenost. Tarifni razredi so določeni glede na uspešno končano formalno izobraževanje oziroma pridobljeno usposobljenost (npr. državni pravniški izpit, specializacija v zdravstvu).
- Zakon o sistemu plač v javnem sektorju je v svojem 12. členu uvedel pojem orientacijskega delovnega mesta, ki omogoča primerjavo v plačnih skupinah in med plačnimi skupinami. Ta delovna mesta so nato opredeljena v Kolektivni pogodbi za javni sektor (Uradni list RS, št. 57/08).

- Javni sektor razdeli na posamezne plačne skupine, ki združujejo delovna mesta in nazive, značilne za posamezno dejavnost (plačna skupina C, D, E, F, G, H, I⁷) oziroma istovrstna delovna mesta v vseh dejavnostih (plačna skupina J⁸).
- Plačne skupine se glede na skupne značilnosti delovnih mest in nazivov delijo na plačne podskupine⁹.

Po aneksih h panožnim kolektivnim pogodbam (Aneks h Kolektivni pogodbi za kulturne dejavnosti v RS – Ur. l. RS 60/08, Aneks h Kolektivni pogodbi za dejavnost vzgoje in izobraževanja – Ur. l. RS 60/08, Aneks h Kolektivni pogodbi za raziskovalno dejavnost – Ur. l. RS 61/08) so knjižničarji zastopani v naslednjih plačnih skupinah in podskupinah (če odmislimo direktorje knjižnic, ki so zastopani v plačni skupini B):

D – delovna mesta na področju vzgoje, izobraževanja in športa

D1 visokošolski učitelji in **visokošolski sodelavci**

D2 predavatelji višjih strokovnih šol, srednješolski in osnovnošolski učitelji in **drugi strokovni delavci**

G – delovna mesta na področju kulture in informiranja

G2 **drugi poklici** na področju kulture in informiranja

J – spremljajoča delovna mesta (veljajo za ves javni sektor)

J1 strokovni delavci

Plačne skupine in podskupine, v katerih najdemo delovno mesto Knjižničarja ali delovno mesto Bibliotekarja, so različno vrednotene, kljub temu da je delovno mesto Bibliotekar VII/2 kot orientacijsko delovno mesto v Kolektivni pogodbi za javni sektor (Uradni list RS, št. 57/08) uvrščeno v plačno skupino G in v 30 plačani razred. Ta razvrstitev naj bi bila referenčna, vendar lahko iz primerjalne analize, ki je predstavljena v nadaljevanju, razberemo drugačno zgodbo. Delovna mesta, ki sodijo v sklop strokovnih knjižničnih delovnih mest, so različno poimenovana in ob tem dovoljujejo kombinacijo osnovne plačne skupine (npr. D, H) s spremljajočimi delovnimi mesti, zbranimi v plačni skupini J.

7 *Plačne skupine A – funkcije v državnih organih in lokalnih skupnostih, B – poslovodni organi pri uporabnikih proračuna, C – uradniški nazivi v državni upravi in v upravah lokalnih skupnosti ter drugih državnih organih, D – delovna mesta na področju vzgoje, izobraževanja in športa, E – delovna mesta na področju zdravstva, F – delovna mesta na področju socialnega varstva, G – delovna mesta na področju kulture in informiranja, H – delovna mesta in nazivi na področju znanosti, I – delovna mesta v javnih agencijah, javnih skladih, drugih javnih zavodih in javnih gospodarskih zavodih ter pri drugih uporabnikih proračuna.*

8 *Plačna skupina J združuje spremljajoča delovna mesta in velja za ves javni sektor.*

9 *Npr. plačna skupina G se deli na plačno podskupino G1 – umetniški poklici in G2 – drugi poklici na področju kulture in informiranja.*

Tabela 1: Plačne skupine in plačne podskupine, v katerih najdemo delovno mesto knjižničarja ter delovno mesto, ki nosi v imenu termin knjižnica v različnih pojavnih oblikah.

2Plačna ¹⁰ skupina	Plačna podskupina	Delovno mesto	TR	Št. naziv	Naziv	Plačni razred	
						Brez npr. min.	Z npr. mak.
B – poslovodni organi pri uporabnikih proračuna	B1 – ravnatelj, direktorji in tajniki	Direktor/ ravnatelj knjižnice	VII/2	0		53	57
		Direktor regionalne knjižnice	VII/2	0		46	51
		Direktor knjižnice	VII/2	0		40	48
D – delovna mesta na področju vzgoje, izobraževan- ja in športa	D1 – visokošolski učitelji in sodelavci	Bibliotekar	IX	1	Bibliotekar z doktoratom	36	41
		Bibliotekar	VIII	2	Bibliotekar z magisterijem	32	37
		Bibliotekar	VII/2	3	Bibliotekar	30	35
	D2 – predavatelji višjih strokovnih šol, srednješolski in osnovnošolski učitelji in drugi strokovni	Knjižničar	VII/1	1	Knjižničar svetnik	38	43
		Knjižničar	VII/1	2	Knjižničar svetovalec	35	40
		Knjižničar	VII/1	3	Knjižničar mentor	33	38
		Knjižničar	VII/1	4	Knjižničar	30	35
		Knjižničar	VII/2	1	Knjižničar svetnik	38	43
		Knjižničar	VII/2	2	Knjižničar svetovalec	35	40
		Knjižničar	VII/2	3	Knjižničar mentor	33	38
Knjižničar	VII/2	4	Knjižničar	30	35		
G – delovna mesta na področju kulture in informiranja	G2 – drugi poklici na področju kulture in informiranja	Knjižničar	V	1	Samostojni knjižničarski referent	26	31
		Knjižničar	V	2	Višji knjižničarski referent	23	28
		Knjižničar	V	3	Knjižničarski referent	22	27
		Knjižničar	V	4	Knjižničar	20	25
		Knjižničar, voznik bibliobusa	V	1	Samostojni knjižničarski referent	24	31
		Knjižničar, voznik bibliobusa	V	2	Višji knjižničarski referent	23	28
		Knjižničar, voznik bibliobusa	V	3	Knjižničarski referent	22	27

10 V nadaljevanju PS.

Plačna ¹⁰ skupina	Plačna podskupina	Delovno mesto	TR	Št. naziv	Naziv	Plačni razred	
						Brez npr. min.	Z npr. mak.
G – delovna mesta na področju kulture in informiranja	G2 – drugi poklici na področju kulture in informiranja	Knjižničar, voznik bibliobusa	V	4	Knjižničar	21	26
		Višji knjižničar	VI	1	Samostojni bibliotekarski sodelavec	27	34
		Višji knjižničar	VI	2	Višji bibliotekarski sodelavec	26	31
		Višji knjižničar	VI	3	Bibliotekarski sodelavec	25	30
		Višji knjižničar	VI	4	Višji knjižničar	24	29
		Bibliotekar	VII/1	1	Samostojni bibliotekarski referent	33	38
		Bibliotekar	VII/1	2	Višji bibliotekarski referent	31	36
		Bibliotekar	VII/1	3	Bibliotekarski referent	30	35
		Bibliotekar	VII/1	4	Bibliotekar	28	33
		Bibliotekar	VII/2	1	Bibliotekarski specialist	38	43
		Bibliotekar	VII/2	2	Višji bibliotekar	35	40
		Bibliotekar	VII/2	3	Samostojni bibliotekar	33	38
		Bibliotekar	VII/2	4	Bibliotekar	30	35
		Bibliotekar z magisterijem	VIII	1	Nižji bibliotekarski svetnik	40	45
		Bibliotekar z magisterijem	VIII	2	Višji bibliotekarski svetovalec	38	43
		Bibliotekar z magisterijem	VIII	3	Bibliotekarski svetovalec	36	41
		Bibliotekar z magisterijem	VIII	4	Bibliotekar	33	38
		Bibliotekar svetnik	IX	0		49	57
		Bibliotekar z doktoratom	IX	1	Bibliotekarski višji svetnik	44	49
		Bibliotekar z doktoratom	IX	2	Bibliotekarski svetnik	42	47
Bibliotekar z doktoratom	IX	3	Bibliotekar z doktoratom	39	44		
Vodja specialne knjižnice	VII/2	0		34	44		

Plačna ¹⁰ skupina	Plačna podskupina	Delovno mesto	TR	Št. naziv	Naziv	Plačni razred	
						Brez npr. min.	Z npr. mak.
J – spremljajoča delovna mesta (velja za ves javni sektor)	J1 – Strokovni delavci	Knjižničar III	III	0		8	18
		Knjižničar IV	IV	0		12	22
		Knjižničar V	V	0		18	28
		Knjižničar VI	VI	0		21	31
		Bibliotekar VII/2	VII/2	0		30	40
		Knjižničar VII/1	VII/1	0		27	37
		Knjižničar VII/2	VII/2	0		30	40
		Tajnik knjižnice	VII/2	0		42	52
		Vodja strokovne knjižnice	VII/2	0		32	42

Vir: Katalog funkcij, delovnih mest in nazivov (16. 7. 2008).

Glavna problemska vprašanja, ki so že bila izpostavljena v knjižničarskih krogih (Fras Popović, 2008) zrcalijo neenotnost plačnega sistema in ob tem se lahko vprašamo, ali se vse razlike iz »starega« plačnega sistema ne prenašajo v novi plačni sistem.

Izpostavimo lahko pet problemskih sklopov, s katerimi se srečujejo knjižničarji v procesu uveljavljanja novega plačnega sistema:

- Različno vrednotenje delovnih mest v sklopu istega tarifnega razreda (npr. delovno mesto Bibliotekar VII/1 v plačni podskupini G2 in delovno mesto Knjižničar VII/1 v plačni podskupini D2), kar je v nasprotju z definicijo izraza *zahtevnost delovnega mesta*. ZSPJS v svojem 2. členu, ko pojasnjuje pomen posameznih izrazov, uporabljenih v besedilu zakona, definira zahtevnost delovnega mesta, naziva in funkcije kot prvino za določanje osnovnih plač na plačni lestvici. Zahtevnost delovnega mesta pa se glede na 2. člen ZSPJS določa glede na zahtevnost nalog in iz njih izhajajočo zahtevano usposobljenostjo (zahtevana strokovna izobrazba, potrebna dodatna znanja in izkušnje). Kar pomeni, da je zahtevana strokovna izobrazba eden od kriterijev za enotno vrednotenje delovnih mest.
- Neenotno poimenovanje delovnih mest v sklopu istega tarifnega razreda oziroma zahtevnosti delovnega mesta (npr. Knjižničar VII/2 v plačni podskupini D2 in delovno mesto Bibliotekar VII/2 v plačni podskupini G2).
- Različni kriteriji napredovanja v nazive – pri tem smo bili pozorni le na kriterije, ki so razvidni iz kataloga, saj je podzakonski akt, ki določa kriterije za imeno-

vanje in napredovanje v strokovne nazive v knjižnični dejavnosti, še vedno v medresorskem usklajevanju in vprašljivo je, če bo en pravilnik lahko zajel knjižničarje v vseh plačnih razredih. Nazivi višješolskega sodelavca – bibliotekarja so povezani tudi z višjo stopnjo izobrazbe. Knjižničarji v visokošolskih knjižnicah, ki so uvrščeni v plačno podskupino D1, so vezani na postopek habilitacije in na opravljanje pedagoškega dela, hkrati pa je napredovanje v višji naziv povezano z višjo stopnjo izobrazbe (magisterij in doktorat), v tarifnem razredu VII, na primer, pa lahko napredujejo samo v plačne razrede in ne tudi v nazive.

- Različni kriteriji napredovanja v plačne razrede – Uredba o napredovanju javnih uslužbencev v plačne razrede (UI RS št. 51/2008) določa način in postopek preverjanja pogojev za napredovanje javnih uslužbencev na delovnem mestu oziroma po nazivu v višji plačni razred. Uporablja se za vse javne uslužbence, razen za izjeme, ki jih določa 17. člen ZSPJS v svojem tretjem, četrtem in petem odstavku. Med temi *izjemami*, ki zaradi določenih posebnosti izstopajo iz kroga vseh javnih uslužbencev, najdemo tudi zaposlene v visokošolskih zavodih in v javnih zavodih s področja raziskovalne in razvojne dejavnosti.
- Problem uvrščanja visokošolskih in specialnih knjižničarjev v plačno podskupino J1.

Knjižničarji so od novega plačnega sistema pričakovali enoten sistem napredovanja v plačne razrede in enoten in primerljiv sistem napredovanja v strokovne nazive (Kurnik Zupanič, 2005). Uvrstitev delovnih mest vseh strokovnih delavcev v vseh vrstah knjižnic ima zelo malo skupnega s strokovnimi podlagami, vsekakor ni v skladu z drugim odstavkom 1. člena ZSPJS, saj ne moremo govoriti o uveljavljanju načela enakega plačila za delo na primerljivih delovnih mestih, nazivih in funkcijah. Te razlike so se pojavljale tudi v fazi usklajevanja in pogajanja in to kljub priporočilom in pripombam stroke (Kurnik Zupanič, 2004). Ob tem se lahko upravičeno sprašujemo o enotnosti novega plačnega sistema.

Neenotnost novega plačnega sistema najbolje prikažemo s štirimi primeri:

(1) z razmerji med delovnimi mesti Knjižničar VII/1 v plačni skupini D2, Bibliotekar VII/1 v plačni skupini G2 in Knjižničar VII/1 v plačni podskupini J1 (Tabela 2);

Tabela 2: Delovno mesto strokovnega delavca s VII/1 stopnjo izobrazbe v šolski knjižnici (D2), splošni knjižnici (G2) in visokošolski ali specialni knjižnici (J1).

	PS	Delovno mesto	Št. nazivov	MIN.	MAKS.	Vrsta knjižnice
TR VII/1	D2	Knjižničar	4	30	43	Šolska knjižnica
	G2	Bibliotekar	4	28	38	Splošna ali specialna knjižnica
	J1	Knjižničar VII/1	0	27	37	Visokošolska in specialna knjižnica

(2) z razmerji med delovnimi mesti Knjižničar VII/2 v plačni podskupini D2, Bibliotekar VII/2 v plačni podskupini D1, Bibliotekar VII/2 v plačni podskupini G2, Bibliotekar VII/2 in Knjižničar VII/2 v plačni podskupini J1 (Tabela 3);

Tabela 3: Delovno mesto strokovnega delavca s VII/2 stopnjo izobrazbe v visokošolski knjižnici (D1), šolski knjižnici (D2), splošni ali specialni knjižnici (G2) in visokošolski ali specialni knjižnici (J1).

	PS	Delovno mesto	Št. nazivov	MIN.	MAKS.	Vrsta knjižnice
TR VII/2	D1	Bibliotekar	3	30	35	Visokošolska knjižnica – habilitacija
	D2	Knjižničar	4	30	43	Šolska knjižnica
	G2	Bibliotekar	4	30	43	Splošna ali specialna knjižnica
	J1	Bibliotekar VII/2	0	30	40	Visokošolska in specialna knjižnica

(3) z razmerjem med delovnim mestoma Bibliotekar z doktoratom v plačni podskupini D1 in Bibliotekar z doktoratom v plačni podskupini G2 (Tabela 4);

Tabela 4: Razmerje med delovnim mestom glede na zahtevano izobrazbo.

	PS	Delovno mesto	Št. nazivov	MIN.	MAKS.
TR IX	G2	Bibliotekar svetnik	0	49	57
	G2	Bibliotekar z doktoratom	3	39	49
	D1	Bibliotekar z doktoratom	0	36	41

(4) z razmerjem med delovnim mestoma Bibliotekar z doktoratom iz plačne podskupine D1 in Knjižničar VII/1 v plačni podskupini D2 (Tabela 5).

Tabela 5: Neenotnost sistema in dvoumno uresničevanje načela enakega plačila za delo na primerljivih delovnih mestih, nazivih in funkcijah.

PS	Delovno mesto	TR	Št. nazivov	MIN.	MAKS.
D1	Bibliotekar z doktoratom	IX	0	36	41
D2	Knjižničar	VII/1	4	30	43
J1	Knjižničar VII/2	VII/2	0	30	40

Uvrstitev knjižničarjev, zaposlenih v visokošolskih knjižnicah, vsekakor ni v potrditev tezi, da so visokošolske knjižnice pod »pritiskom učiteljev in študentov praviloma gonilna sila inoviranja knjižničarstva v državi.« (Ambrožič et al., 2006). Razmerje med bibliotekarjem z doktoratom v plačni skupini D1 in knjižničarjem VII/2 v plačni skupini D2 je še bolj vpijoče, saj gre za isto plačno

skupino oziroma področje. Če tej primerjavi dodamo še delovno mesto bibliotekarja z doktoratom iz plačne skupine G2 (kultura in informiranje), lahko vidimo, da je zahtevana izobrazba različno vrednotena in da je osnovno izhodišče najverjetneje vezano na druge vzroke, morda na moč reprezentativnega sindikata. Pri primerjavi z drugimi poklici lahko opazimo, da je dosežena določena stopnja enotnosti v delovnem okolju do drugih poklicev (npr. knjižničar – učitelj), pa vendar ne povsod (npr. bibliotekar – asistent; pri tej primerjavi moramo upoštevati da je asistent na popolnoma drugačni karierni poti kot bibliotekar), ni pa enotnosti v stroki ali poklicu.

Tabela 6: Lestvica od najvišje do najnižje vrednotenega delovnega mesta glede na izhodiščni razred brez napredovanj.

PS	Delovno mesto	TR	Št. nazivov	MIN.	MAKS.
G2	Bibliotekar svetnik	IX	0	49	57
G2	Bibliotekar z doktoratom	IX	3	39	49
D1	Bibliotekar z doktoratom	IX	0	36	41
G2	Bibliotekar z magisterijem	VIII	4	33	45
D1	Bibliotekar z magisterijem	VIII	0 ¹¹	32	37
62	Bibliotekar	VII/2	4	30	43
D2	Knjižničar	VII/2	4	30	43
D1	Bibliotekar	VII/2	0	30	35
D2	Knjižničar	VII/1	4	30	43
J1	Bibliotekar VII/2	VII/2	0	30	40
J1	Knjižničar VII/2	VII/2	0	30	40
G2	Bibliotekar	VII/1	4	28	38
J1	Knjižničar VII/1	VII/1	0	27	37
G2	Višji Knjižničar	VI	4	24	34
G2	Knjižničar, voznik bibliobusa	V	4	21	31
J1	Knjižničar VI	VI	0	21	31
G2	Knjižničar	V	4	20	31
J1	Knjižničar V	V	0	18	28

11 Nazivi višješolskega sodelavca – bibliotekarja so povezani z višjo stopnjo izobrazbe in izpolnjevanjem kriterijev za habilitacijo. Knjižničarji v visokošolskih knjižnicah lahko napredujejo, vendar je za napredovanje zahtevana višja stopnja izobrazbe (magisterij in doktorat), v tarifnem razredu pa lahko napredujejo samo v plačne razrede in ne tudi v nazive.

Tabela 7: Lestvica od najvišje do najnižje vrednotenega delovnega mesta glede na najvišji plačni razred z napredovanji.

PS	Delovno mesto	TR	Št. nazivov	MIN.	MAKS.
G2	Bibliotekar svetnik	IX	0	49	57
G2	Bibliotekar z doktoratom	IX	3	39	49
G2	Bibliotekar z magisterijem	VIII	4	33	45
D1	Bibliotekar z doktoratom	IX	0	36	41
62	Bibliotekar	VII/2	4	30	43
D2	Knjižničar	VII/2	4	30	43
D2	Knjižničar	VII/1	4	30	43
J1	Bibliotekar VII/2	VII/2	0	30	40
J1	Knjižničar VII/2	VII/2	0	30	40
G2	Bibliotekar	VII/1	4	28	38
D1	Bibliotekar z magisterijem	VIII	0	32	37
D1	Bibliotekar	VII/2	0	30	35
J1	Knjižničar VII/1	VII/1	0	27	37
G2	Višji Knjižničar	VI	4	24	34
G2	Knjižničar, voznik bibliobusa	V	4	21	31
J1	Knjižničar VI	VI	0	21	31
G2	Knjižničar	V	4	20	31
J1	Knjižničar V	V	0	18	28

4 Zaključne ugotovitve

Uspešnost in učinkovitost novega plačnega sistema v javnem sektorju bo pokazal čas. Vendar lahko knjižničarji mesec dni od uveljavitve plačnega sistema za ves javni sektor ugotovijo naslednje:

- njihova strokovna opozorila niso bila upoštevana,
- uvrstitve delovnih mest imajo s strokovnimi utemeljitvami zelo malo skupnega,
- nesorazmerje med plačami, na katerega je z natančnimi primerjavami opozorila Kurnik Zupanič (1998) v analizi plač strokovnih knjižničnih delavcev, je še vedno prisotno, le da je bolj pregledno in se je na določenih segmentih še povečalo,
- še naprej ostaja prisoten problem usklajevanja strokovnih vprašanj v sklopu različnih ministrstev in s tem podaljšana procedura sprejemanja temeljnih

dokumentov (npr. Pravilnik o imenovanju v strokovne nazive v knjižnični dejavnosti),

- v veljavi ostajajo različni kriteriji za napredovanje v strokovne nazive in kot je razvidno iz kataloga delovnih mest tudi različni strokovni nazivi (npr. bibliotekar v šolski knjižnici Knjižničar svetovalec – bibliotekar v splošni knjižnici – višji bibliotekar),
- odprto ostaja vprašanje enotnih strokovnih izpitov za vse strokovne knjižničarske delavce in tako enotno napredovanje v strokovne nazive ter s tem vprašanje državnega bibliotekarskega izpita,
- onemogočen je prehod strokovnih knjižničnih delavcev med posameznimi tipi knjižnic in s tem vsekakor ni zagotovljena fleksibilnost in mobilnost zaposlenih v javnem sektorju,
- Uredba o napredovanju javnih uslužbencev v plačne razrede (UI RS št. 51/2008) je prinesla enotno metodologijo napredovanja za vse javne uslužbenke, vendar je 17. člen ZSPJS dovolil izjeme, za katere postopek in način preverjanja izpolnjevanja pogojev za napredovanje določi s splošnim aktom minister, predstojnik, direktor ali pristojni organ. Ker so med temi izjemami tudi visokošolski zavodi in javni zavodi s področja raziskovalne in razvojne dejavnosti, lahko torej pričakujemo, da vsi knjižničarji ne bodo napredovali v plačne razrede po enotnih kriterijih in bo tudi tukaj prihajalo do razlik.

V prispevku nas je zanimalo, ali ZSPJS vzpostavlja enotni sistem napredovanja za vse strokovne knjižnične delavce v vseh vrstah knjižnic (Kurnik Zupanič, 2005). Ne. Neenotnost ostaja tako pri horizontalnem napredovanju (napredovanje v plačne razrede) kot tudi pri vertikalnem napredovanju (napredovanje v strokovne nazive).

Razlike, na katere so knjižničarji opozarjali, ostajajo prisotne, nekatere razlike se bodo morda resnično ukinile, vendar je žal že z uvrstitvami posameznih delovnih mest v katalogu narejena škoda. Ob tem pa se je v praksi pojavilo pri prevedbi tudi preimenovanje delovnih mest (npr. namesto delovno mesto Knjižničar V delovno mesto Strokovni delavec V (knjižničar)). Takšna ureditev je na prvi pogled morda res v korist zaposlenim, saj s tem pridobijo en plačni razred (V plačni skupini J je delovno mesto Knjižničar V uvrščeno v 18. plačni razred, delovno mesto Strokovni delavec V pa je uvrščeno v 19. plačni razred). Ob tem je pomembnejše vprašanje, ali bomo imeli v prihodnosti knjižnice brez knjižničarjev in kakšen vpliv bo to imelo na knjižničarsko stroko.

Takšna uvrstitev in takšne prevedbe pa pripeljejo do vprašanja zahtevnosti del in s tem tudi do vprašanja statusa in položaja. Ali je delo visokošolskih knjižničarjev res manj zahtevno ali bolj zahtevno od bibliotekarjev v splošnih ali šolskih knjižnicah in tudi specialnih? Ponovno se odpirajo tista vprašanja, ki jih knjižničarji vedno znova izpostavljajo že zelo dolgo – položaj in podoba

stroke in poklica – le da so knjižničarji do sedaj iskali primerjavo navzven, sedaj pa postaja aktualno vprašanje primerjave med posameznimi *vrstami* knjižničarjev.

Uvrstitev delovnih mest vseh strokovnih delavcev v vseh vrstah knjižnic ima zelo malo skupnega s strokovnimi podlagami, je daleč od zagotavljanja enotnosti poklica, morda odpravlja delež plačnih nesorazmerji, vsekakor pa jih na tistih točkah, na katere smo opozorili v prispevku, povečuje. Takšna uvrstitev je verjetno rezultat najboljšega in najmočnejšega reprezentativnega sindikata. Hkrati pa ne moremo več govoriti o enotnem plačnem sistemu za javni sektor, saj je vse preveč izjem, ki se rešujejo drugače in s tem rušijo enotno zastavljene systemske rešitve. Ob pregledu zakonskih in podzakonskih dokumentov lahko najdemo le eno točko novega plačnega sistema, ki vsaj za zdaj ne predvideva izjem in posebnosti v posameznih plačnih skupinah ali podskupinah. Redna delovna uspešnost je, kar lahko skoraj zagotovo zapišemo, tista systemskih rešitev, ki edina izvaja načelo enotnega plačnega sistema. Torej bodo knjižničarji ne glede na delovno okolje in vrsto uporabnika za nadpovprečne rezultate dela enotno nagrajani. Merila in kriterije za določitev redne delovne uspešnosti določa Kolektivna pogodba za javni sektor. Ob tem pa se lahko že vprašamo, v kakšni meri bodo splošni akti o pravilih in kriterijih napredovanja v plačne razrede razdelili knjižničarje, saj ZSPJS, Kolektivna pogodba za javni sektor in Uredba o napredovanju javnih uslužbencev v plačne razrede predvidevajo seštevaje dosežkov. To pomeni, da se iz ocene nadpovprečnih rezultatov v sklopu redne delovne uspešnosti sestavi ocena zaposlenega v ocenjevalnem obdobju (letna ocena), iz teh ocen pa je zgrajena ocena zaposlenega v napredovalnem obdobju¹² (triletna ocena).

Ob pregledu pravnih podlag in prvih informacij o uresničevanju novega plačnega sistema v javnem sektorju ne moremo mimo dejstva, da je prisotno še vse preveč posebnosti, ki so bile del prakse in bodo verjetno ostale tudi vnaprej del prakse plačne politike, saj jih ne morejo systemsko pokriti in dati na enotni imenovalec. Pripravljalci in snovalci te reforme so najverjetneje iskali najboljše systemske rešitve, da bi čim bolj uredili problem neenotnosti javnega sektorja na področju plač, vendar pa se vse bolj odpirajo problemska vprašanja, ki kažejo, da tudi v tem sistemu ne moremo zlahka govoriti o enotnosti za ves javni sektor. Systemske rešitve so del pravnih podlag, prakso pa bodo krojile specifike posameznih resorjev.

Knjižničar je uporabnikov reševalec iz informacijske poplave (Pivec, 2007). Ne glede na okolje, prostor, vrsto uporabnika in informacije. Zaupanje v knjižničarja in njegove sposobnosti je tisto, ki pripelje uporabnika do izposojevalnega pulta ali elektronske pošte s seznamom vprašanj in želja po informacijah. Uporabniki zaupajo knjižničarjem, to nedvomno sporočajo zelo različne ankete o kakovosti

¹² Napredovalno obdobje je razdeljeno na tri ocenjevalna obdobja.

knjižničnih storitev. Sedaj morajo še knjižničarji najti to zaupanje vase. In v svojo nesporno vlogo v družbi.

5 Literatura in navedeni viri

1. Ambrožič, et al. (2006). Stanje in odprta vprašanja visokošolskega knjižničarstva v Sloveniji. *Organizacija znanja*, 11(4), 170–174.
2. Aneks h kolektivni pogodbi za dejavnost vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji. 2008. *Uradni list RS*, 60.
3. Aneks h kolektivni pogodbi za kulturne dejavnosti v Republiki Sloveniji. (2008). *Uradni list RS*, 60.
4. Aneks h kolektivni pogodbi za raziskovalno dejavnost. (2008). *Uradni list RS*, 61.
5. Dolgan - Petrič, M. (2005). Razvoj kariere in kadrovski management v knjižnicah. Pridobljeno 17. 8. 2008 s spletne strani http://www.zbds-zveza.si/portoroz2005/3_3_ppt2005Petric.ppt
6. Dolgan - Petrič, M. (2005). Razvoj kariere in kadrovski management v knjižnicah. V *Informacijski viri in storitve knjižnic v elektronskem okolju: Zbornik referatov*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, str. 249–264.
7. Fras Popovič, S. (2008). Knjižnica brez knjižničarja ali kaj je prinesel enotni plačni sistem slovenskemu knjižničarstvu? Razmišljanje o dogajanju ob uvajanju novega plačnega sistema. *Knjižničarske novice*, 18(8). Pridobljeno 22. 8. 2008 s spletne strani http://www.nuk.uni-lj.si/knjiznicarskenovice/2008_8_knjiznica.asp.
8. Gradišar, V. Češnovar, N. (1997). Kaj motivira knjižničarje zaposlene v javnih zavodih. *Knjižnica*, 41(2/3), 75–88.
9. Katalog funkcij, delovnih mest in nazivov. (2008). Pridobljeno 16. 7. 2008 s spletne strani http://www.mju.gov.si/si/placni_sistem/katalog_funkcij_delovnih_mest_in_nazivov
10. Kolektivna pogodba za javni sektor KPJS. (2008). *Uradni list RS*, 57.
11. Kolektivna pogodba o skupni metodologiji za uvrščanje orientacijskih delovnih mest in nazivov v plačne razrede KPSM. (2008). *Uradni list RS*, 57.
12. Kolektivna pogodba za državno upravo, uprave pravosodnih organov in uprave samoupravnih lokalnih skupnosti. (2008). *Uradni list RS*, 60.

13. Kurnik Zupanič, S. (1998). Napredovanje na delovnem mestu. *Knjižnica*, 42(2/3), 107-122.
14. Kurnik Zupanič, S. (2004). Šolski knjižničarji v novem plačnem sistemu. *Šolska knjižnica*, 14(3), 173-177.
15. Kurnik Zupanič, S. (2005). Slovenski knjižničar v 21. stoletju: poklic, izobrazba, vstop v stroko, napredovanja. Uvodne teze za razpravo: Napredovanje in kariera. Pridobljeno 17.8.2008 s spletne strani: <http://www.zbds-zveza.si/portoroz2005.asp>
16. Logar Pleško, A. (1998). Normativni položaj knjižničarstva: univerzne ali fakultetne knjižnice med normativi in resničnostjo. *Knjižnica*, 42(2/3), 151-158.
17. Šetinc, L. (1998). Kritične točke normativnega okvira knjižničarstva. *Knjižnica*, 42(2/3), 35-51.
18. Urbanija, J. (1995). Slovenski knjižničarji o sebi. *Knjižnica*, 39(1/2), 27-48.
19. Uredba o enotni metodologiji in obrazcih za obračun in izplačilo plač v javnem sektorju. *Uradni list RS*, 64/08.
20. Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o enotni metodologiji in obrazcih za obračun in izplačilo plač v javnem sektorju. *Uradni list RS*, 69/08.
21. Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o enotni metodologiji in obrazcih za obračun in izplačilo plač v javnem sektorju. *Uradni list RS*, 78/08.
22. Uredba o napredovanju javnih uslužbencev v plačne razrede. *Uradni list RS*, 51/08.
23. Uredba o delovni uspešnosti iz naslova povečanega obsega dela za javne uslužbenke. *Uradni list RS*, 53/08.
24. Uredba o kriterijih za določitev položajnega dodatka za javne uslužbenke. *Uradni list RS*, 57/08.
25. Uredba o uvrstitvi delovnih mest v javnih agencijah, javnih skladih in javnih zavodih v plačne razrede. *Uradni list RS*, 69/08.
26. Uredba o delovni uspešnosti iz naslova prodaje blaga in storitev na trgu. *Uradni list RS*, 69/08.
27. Zakon o sistemu plač v javnem sektorju. 2008. *Uradni list RS*, 95/07, 17/08, 58/08.
28. Zakon o razmerjih plač v javnih zavodih, državnih organih in v organih lokalnih skupnosti. 1994. *Uradni list RS*, 18/94.

29. Žumer, F. (1998). Zaposlovanje, izobraževanje in kariera šolskih knjižničarjev. *Knjižnica*, 42(2/3), 207–226.

Mag. Sabina Fras Popović, bibliotekarka, je zaposlena v Mariborski knjižnici kot vodja Oddelka za knjižnično mrežo.

Naslov: Rotovški trg 2, 2000 Maribor

Naslov elektronske pošte: sabina.fras-popovic@mb.sik.si